

Fritid och friluftsliv

Fritiden kan vara ett problem för studerande på internatskolor, framförallt om skolan, såsom ofta är fallet med naturbruksskolor, är belägen isolerat på landsbygden. På den tiden då eleverna på Överby var 13–16-åriga pojkar och Ring III ännu inte gjort skolan synlig för omvärlden, levde eleverna dygnet runt och också fritiden på skolans villkor.

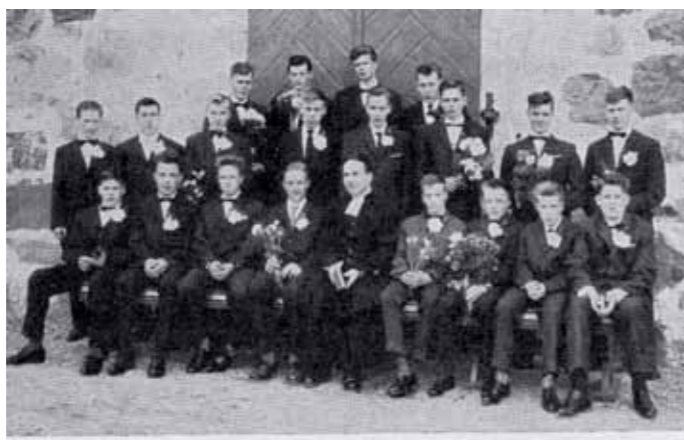
Från och med 1970-talet var eleverna ofta äldre, kommunikationerna till omvärlden bättre och många av de studerande reste till och från skolan dagligen. Men alltid har det funnits studeranden som har skolans internat som sitt hem under studietiden. Många långväga studerande drog sig för kostsamma och tidsödande hemresor så internatboende kunde sträcka över längre perioder. Ibland kunde också nyväckta personrelationer på skolan locka till att fira veckoslut på internatet.

Uppgiften att ordna meningsfulla fritidssysslor och stämningshöjande "extracurriculära" aktiviteter var krävande för skolans ledning och personal, som ofta förutsattes sköta dessa studiesociala uppdrag vid sidan om den avlönade arbetsuppgiften. Fritidssysslorna kunde grovt indelas i aktiviteter som eleverna föredrog men som gjorde lärarna betänksamma och å andra sidan sysslor som lärarna ansåg uppbyggande men som eleverna förhöll sig svala till.

I skolans 50-års historik (1965) skriver Sten-Olof Wessman om skolans fritidsaktiviteter:

"Under vinterhalvåret samlas man till samkväm med program och film en gång i veckan. Dessutom har

Biblioteket har alltid varit viktigt både i studierna och på fritiden.

På den tid då eleverna var 13–16-åriga pojkar från landsbygden ordnades det också skriftskola.

eleverna i lärummet tillgång till television och radio, samt till de flesta svenska dagstidningarna. Också tidskrifter och ett lånebibliotek står till buds. Studiecirklar i bl.a. musik, språk och elektricitetslära har bildats, sällskapsspel finns osv. Under sommaren ägnas en stor del av fritiden till bollspel. Under läsåret företar skolan i regel exkursioner till olika platser i hemlandet. Också utlandsexkursioner har förekommit."

Mellan raderna kan man som utomstående läsare ana sig till att, med dagens mått mätt, det kanske inte alltid var så sprittande.

På den tiden ordnades det också

skriftskola på Överby och pojkarna blev konfirmerade i skolans regi.

Vidgade världar

Någon österbottnisk elev konstaterade i något sammanhang att det kulturella utbytet av studietiden på Överby var att han lärde känna järnvägsstationen i Helsingfors. Den piken visste var den tog och det blev tradition att nya elevkullar fördes på rundtur i Esbo under de första veckorna på skolan. **Chrisse Blomberg**, som kunde både geografien

och historien, lotsade bussen genom trakter och till sevärdheter som också för en helsingforsare var obekanta.

Rektorn råkade vara ett barfotabarn från Helsingfors och skred till åtgärder för att elever från "förskingringen" skulle bibringas en mera positiv inställning till sin huvudstad än vad tågperongerna bidrog till. Under några år ordnades under rektorns ledning fotvandringar i stadens centrum, med köttpiräger på Salutorget, dendrologiska iakttagelser på Observatorieberget och rundvandring i ett sommarsoligt Eira och Brunnsparcken.

Oförglömliga upplevelser var

Gerd Lönegren hoppar längd.

också klassresorna. **Gerd Lönegrens** exkursioner med trädgårdsmästareleverna präglades av det hon lärt sig om klassresor av Gunnar Åberg under Åbo-tiden. Resorna riktades ofta till de nordiska grannländerna, dagarna var fullspäckade med program, disciplin rådde och det serverades överdoser av dendrologi. Och så kunde man få se Gerd simma i Oslofjorden, den enda som vågade sig i det kalla vattnet.

Chrisse Blomberg ordnade för sin del resor inom landet för eleverna på trädgårdsyrkesskolan. Konceptet var sportigt och sunt. Antingen cyklade man någonstans och tog tåget hem eller tog tåget bort och cyklade tillbaka. Senare tog **Börje Fri** över som researrangör och man åkte allt längre ut i Europa.

Ett viktigt element som sammanhänge med klassresorna var det kollektiva penningsinsamlande som genererade jippon av allehanda slag på skolan.

Biblioteket

Överby har ett bibliotek som i ett yrkesskolperspektiv är exceptionellt välförsett och yrkesmässigt imponerande. Basen utgörs av boksamlingar som kom från Åbo trädgårdsmästarskola, som i tiden mottagit den kända trädgårdsmannen Ossian Lundéns boksamlingar. Också åboföreståndaren Gunnar Åberg var en hängiven bibliofil och samlare av publikationer.

Under 40 års tid kom **Ulf Wallenius** att verka som ansvarig bibliotekarie och då vann också skönlitteraturen terräng, närmast genom Bra Böckers Bokklubb som i Uffe hade en trogen medlem. Eleverna hade tillgång till biblioteket alla skoldagar och under två bibliotekskvällar i veckan. Då Uffe dessutom var internatansvarig och handlade studiehundaruppdrag, kom bibliotekskvällarna att få en terapeutisk betydelse, Uffe var under dessa kvällar tillgänglig för mera personliga diskussioner med

Snöskulpturtävling på gång

Roger Rajalin och Sven Engblom

Stig Nylander och Tor Lindholm i lärarnas stafettlag.

eleverna.

Tyvärre har det inte i något skede ansetts finnas ekonomiska förutsättningar att göra sådana satsningar på biblioteket som samlingarna skulle ha varit värda.

Verkstadskvällar

En kväll i veckan öppnades skolans verkstad för eleverna. Här rådde en speciell stämning, de typiska verkstadsdofterna av smörjolja och svetsning, skrånande

musik från radioapparaterna i elevbilar som krävde återkommande reparationer och underhållsinsatser. I snickeriet vrålade cirkelsågen, hammarslagen ekade och doften av målfärger spreds från de mest egenartade elevprojekt.

På lärarna ankom att dejourera, övervaka och handleda. Ersättningen bestod i att lärare under dessa kvällar fritt fick utnyttja all den teknik som tillhandahölls i verkstaden. En praktisk lösning som idag säkert skulle stå i strid med gällande skolförvaltningsetik.

En av de ivrigaste övervakarna på verkstadskvällarna var överträdgårdsmästare **Torsten Berglund** som trivdes i snickeriet. Bl.a. byggde han en pinn-säng med ett oräkneligt antal identiska, svarvade pinnar. Hans ansvar för arbets-säkerheten under kvällarna sträckte sig inte till honom själv utan mot slutet av sin arbetskarriär kapade han på cirkeln först ett finger och

Discokvällar ordnades

något år senare ett till.

Idrottstävlingar

Idrotten ligger djupt i den finska folksjälens och också på Överby tävlades det. Det arrangerades skidtävlingar i närskogen, vandringar i Solvalla, friidrottstävlingar på Dalsviks sportplan

och bollspel av alla de slag på skolområdets stora friytor. Chrisse Blomberg, genuin Esbobo och Esbo IF:are stod vanligtvis för arrangemangen. Ibland fanns det idrottsstjärnor bland eleverna, ibland bland lärarna. Det var en seger för jämlikheten då rektorn förlorade i skidning med fem minuter på 2,5 km åt en 16-årig jänta från Kyrkslätt.

Då lärarna ställdes mot eleverna inkallades alltid som förstärkning timpläroren i skogslära, **Stig Nylander**, tidigare finsk mästare i tiokamp. Oberoende gren kunde lärarna genom hans medverkan förlita sig på en viss framgång. En tid arbetade **Rune Holmén** på skolans verkstad. Han och hans fru **Nina** var då nationella topplöpare på medeldistans, Nina rentav den första europamästaren på 3000 meter, men deras medverkan i skolans mästerskap skulle närmast ha varit pinsamt för alla parter på Dalsviks löpbanor.

En speciell tilldragelse som fick allmän uppmärksamhet var snöskulpturtävlingen 1986. Eki hade stora skopan på traktorn och den snöriska vinter möjliggjorde stora

Vem har snyggaste ben? Endast de manliga lärarna fick delta i tävlingen.

På "den gamla goda tiden" spelade man själv instrument för att få musikalisk underhållning.

Bollspel av olika slag har alltid hört till ungdomens fritissysselsättningar.

"konstverk".

Fester och samkväm

Under 1960-talet förändrades ungdomskulturen i världen. Den sträckte rentav sina tentakler till Överby och mot slutet av decenniet började man ordna diskotek på skolan. Eleverna blev med det nya utbildningsprogrammet äldre och festerna ändrade karaktär. Eleverna rökte och drack och lärarna tvingades bli moralväktare och nattvakter (sheriffer), en roll som svårigen kunde förenas med det pedagogiska uppdraget. Men mestadels gick det hyfsat till och de studerande levde sitt privatliv diskret nog.

Men det ordnades också officiella evenemang, julfester, gulnåbbsintagningar, maskerader m.m. med varierande inslag av programpunkter. Lekarna gick som brukligt mestadels ut på att lärarna skulle försättas i så besvärliga eller pinsamma situationer som möjligt. Muntrationen var stor då lärare tvingades bli närgångna mot elever eller på annat sätt underminera sin egen auktoritet. Speciellt lustig fann man tävlingen om de stiligaste benen hos de manliga lärarna. Klar segrare var trädgårdens lärare i teknik, numera hädangångne **Ben Josefsson**.

Julfesterna följde traditionerna, Lucia-intåget var alltid helt seriöst och julgubben sådan han förväntades vara. Det hände sig också en gång att de finskspråkiga eleverna, enligt sin tradition, uppförde "Tiernapojat", ett välkommet inslag med den färgstarke Henrik Bos som morian.

Och så kom då juldanserna. Uffe Wallenius och Chrisse Blomberg drog

Samkvämskvällarna bjöd på underhållning med filmförevisningar, lekar och annat program.

igenom hela repertoaren, Fru Söderström, Prästens lilla kråka, Rävnen som raskar, Uppå källarbacken, Sju vackra flickor osv. På 1990-talet då traditionen återupptogs på skolan var julelekarna något nytt för många elever. Trögt i början då endast de modigaste flickorna dansade, men innan kvällen var slut stod glädjen högt i tak, också de blygaste pojkarna var med och Uffe och Chrisse hade en ansiktsfärg som såg hotfullt ohälsosam ut.

Ett paradiset för naturintresserade

För de elever som har ett vidare naturintresse utgör skolan och dess omgivning en fascinerande miljö. Floran och faunan vid Grundträsk är intressant att följa med. Framförallt fågellivet under flyttningstiderna kan bjuda på intressanta iakttagelser vid sjöstranden. Man kunde också under vårkvällar iaktta skolans husmor Kerstin där, med en kikare runt halsen.

Vintertid gick det kommunala skidspåret över skolområdet och en skidtur norrut förde den intresserade snabbt till ödemarkerna på Noux högplatå.

Allehanda trevliga och minnesvärda aktiviteter har genom åren initierats och genomförts på Överby. Det värdefullaste med internatlivet och fritiden tror jag emellertid är umgänget studiekamrater emellan. Visserligen en prövning ibland, men kontakten till ungdomar med olika bakgrund, både socialt, geografiskt och åldersmässigt har säkerligen varit vädefull, vidgat vyerna och givit vänner för livet. Speciellt gällde detta före den tveivelaktiga regionpolitiken på 70-80-talet då gamla skolor splittrades, nya skolenheter skapades och de finlandssvenska trädgårdsstuderandena inte i lika hög grad som under tidigare år sammanstrålade i sitt trädgårdsintresse på Överby.

Tor Lindholm

Fotbollsspelande pojkar på gräsplanen, en vanlig syn vid Överby skola för landsbygdsens yrken, om bara vädret var gynnsamt.